

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו ראש השנה תשע"ז לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתקל"ח

לפני תקיעת שופר

עבוטו (דברים כד-ה), שלא למשכן בעל חוב בזרוע, שאין רשות לחטוף ממנו משכון. ולא יכנס בביתו ליטול משכונו, וכמו שנאמר (שם כד-יא) בחוץ תעמוד. וגם אסור ליקח משכון כלים שעושין בו אוכל נפש, שנאמר (שם כד-ו) לא יחבול ריחיים ורכב כי נפש הוא חובל. וגם אחר שקיבל ממנו משכון, צריך להשיב לו כלי יום ביום וכלי לילה בלילה, וכמו שנאמר (שם כד-יג) אם איש עני הוא לא תשכב בעבוטו [לא תשכב ועבוטו אצלך], השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש ושכב בשמלתו, ונאמר (שמות כב-כו) כי הוא כסותו לבדה הוא שמלתו לעורו, במה ישכב, והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני.

והנה כאשר ישראל חוטאים, כמה פעמים ניטל מהם משכון בעונותיהם, וכמו שמצינו בחורבן בית המקדש, אלה פקודי המשכן משכן העדות (שמות לח-כא), רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל (רש"י שם), וזהו המשכון שניטל מישראל בכלליות. וכמו כן אצל כל אחד ואחד בפרטיות נוטלין ממנו משכון על חובותיו לבוראו, פרנסתן של ישראל, או בריאתן, או נחת מהילדים, וכל זה כדי לעורר אותנו שלא נשכח את החוב ולשלם את חובותינו לבוראנו. והרי הקב"ה מקיים את תורתו, ושמרתם את משמרת (ויקרא יח-ל), שהקב"ה גם כן שומר תורתו (ירושלמי ראש השנה א-ג), על כן אנו

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, כי חוק לישראל היא משפט לאלקי יעקב (תהלים פא-ד). ידוע מספרי קודש גודל כח השופר שמעורר רחמי שמים מרובים, ואשרי העם יודעי תרועה (שם פט-טז), שיודעין לרצות את בוראם בתרועה (ויק"ר כט-ד). וכמה טעמים נאמרו בזה באיזה אופן השופר מעורר למעלה, לעמוד מכסא דין לכסא רחמים.

ונראה עוד, כי הנה גדול יום הדין ומי יכילנו, היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, וכל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, כי תביא חוק זכרון להפקד כל רוח ונפש, להזכר מעשים רבים והמון בריות לאין תכלית, ואנו עומדים היום במשפט לפני הקב"ה היודע תעלומות כל לב, על כל דיבור ומחשבה ומעשה, אשר אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו, והן במלאכיו ישים תהלה, ומכל שכן בקרוצי חומר. כל אחד יודע נגעי לבבו, כמה הוא חייב לה' שגמל אתו כל כך טובות כל ימיו מרגע שבא לעולם, על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה.

והנה מן הדין רשאי בעל חוב ליטול משכון ממי שחייב לו, אמנם בדיני התורה יש בזה כמה פרטים, וכמה מצות מיוחדות על זה. לא תבוא אל ביתו לעבוט

בכל עת שאנו נצרכין אותו. ומלכתחלה לא יטול משכון
אשר נפש הוא חובל.

*

אנו קורין בהפטורה (ליום שני) דברי הנביא (ירמיה לא-ב)
מרחוק ה' נראה לי, ואהבת עולם אהבתיך, על כן
משכתיך חסד. ופירש רש"י מרחוק, בזכות אבות, נראה
לי, אני הנביא, ואמר לי לאמור לכנסת ישראל אהבת
עולם אהבתיך. ויש לומר הכוונה, כי אנו אומרים (בתפלה)
אהבת עולם אהבתנו ה' אלקינו, דאיתא במשנה (אבות
ה-טז) כל אהבה שהיא תלויה בדבר, בטל דבר בטלה
אהבה, ושאינה תלויה בדבר, אינה בטילה לעולם ע"כ.
והנה באהבת ה' לעמו ישראל אמר הכתוב (דברים י"ד) הן
לה' אלקיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה,
(ואף על פי כן) רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם, ויבחר
בזרעם אחריהם בכס מכל העמים כיום הזה. והכוונה
היא, כי אדם שיש לו חבר טוב שאוהבו מאד, אז גם
כאשר יבוא אליו בן אוהבו לבקש ממנו דבר, אם כי לא
מכירו כלל, ואין לו שום קשר עמו, יתאמץ וישתדל
לעשות לו רצונו בזכות אוהבו. וכמו כן כלל ישראל עם
הקב"ה, האבות הקדושים שלנו היו ראויים מצד
מעשיהם שיחשוק ה' בהם, שעבדו את קונם במסירת
נפש, ומגודל החשק בהם כרת ה' עמהם ברית לבחור גם
בזרעם אחריהם, לאהוב גם אותם בכל מצב ומעמד
שיעמדו. ויבחר בזרעם אחריהם 'כיום הזה', מה היום
מאפיל ומאיר (רש"י דברים כ"ג), כן גם כאשר אנו
משוקעים בחושך כפול ומכופל, ונתרחקנו מאת ה', לא
סר אהבתו מאתנו, [וכמו שאמר מרן הבעל שם טוב ז"ע
שהקב"ה אוהב את הפחות שבישראל יותר ממה שאב
אוהב בנו האהוב]. ואהבת ה' לעמו היא אהבה שאינה
תלויה בדבר, כי בעבור שחשק באבותינו בחר בנו. וכיון
שהיא אהבה שאינה תלויה בדבר אין האהבה בטילה
לעולם, ו'אהבת עולם' אהבתנו ה' אלקינו. וכמו כן
אהבת ישראל לבוראם, היא גם כן אהבת עולם, שאינה

מעוררים למעלה, שאי אפשר ליטול משכון מישראל
אלא על פי דיני התורה.

ובמנין המצות (של החינוך) מצוה תקפ"ה היא המצוה
של לא תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו, בחוץ
תעמוד. ומצוה שלאחריה מצוה תקפ"ו היא, לא תשכב
בעבוטו, השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש, ולך
תהיה צדקה. והנה 'תקיעה' עולה תקפ"ה, ו'שופר' עולה
תקפ"ו, וכאשר אנו תוקעין בשופר אנו מעוררין למעלה
להזכיר על דיני התורה במשכון, שיש חיוב להשיב
המשכון בכל עת שנצרך להאדם להשתמש בו. ואין
לחבול פרנסתו של אדם מלכתחלה. ולא תבוא אל ביתו
לעבוט עבוטו, למנוע פרנסתו של ישראל או בריאתו כי
נפש הוא חובל.

והקב"ה הבטיח בתורתו והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי
חנן אנו, אם משרתי מעלה לא מחזירים לנו
המשכון כאשר אנו נצרכים, ואנו צועקין הקב"ה ישמע
צעקתינו, ולך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים, גם כאשר
אנו חייבים ועומדים לפניך בבושת פנים, מכל מקום
כתוב בתורתך השב תשיב לו את העבוט, ולך תהיה
צדקה. ואין רשות למזיקין ליכנס לבית ישראל ליקח
משכון, ולנגוע בנו גם כאשר אין אנו ראויים, לא תבוא
לביתו לעבוט עבוטו. וגם את המקדש שנתמשכן
בעונותיהן של ישראל, הוא צריך להחזיר לנו כאשר
נצעק לה' על זה, והיה כי יצעק אלי ושמעתי.

וזהו שאמר הכתוב, תקעו בחודש שופר, לתקוע קול
תקיעה בשופר, לעורר בזה מצות התורה שיש
בנטילת משכון, שהמה במנין המצות מצוה תקפ"ה (מנין
תקיעה) ומצוה תקפ"ו (מנין שופר), בכסה ליום חגנו, בזה
מכוסה התעוררות רחמי שמים עלינו שנצא בדין באופן
שלא נפגע בנו, כי חוק לישראל הוא, מה שבני ישראל
נצטוו בתורת ה', הוא משפט גם לאלקי יעקב, שגם
הקב"ה שומר תורתו, ויש לו להחזיר המשכונות שלנו

באחרית הימים, שאין בנו כח לסבול היסורים של כובד הגלות, יעורר ה' אותנו במדת החסד, קוראה לה והיא באה.

*

ידוע הטעם שקבע ה' את יום הדין על יום ראש השנה, דאיתא בפסיקתא (כג-א, ויק"ר כט-א) דבראש השנה נברא אדם הראשון וכו', בעשירית סרח, באחת עשרה נידון, בשתים עשרה יצא בדימוס, אמר לו הקב"ה, זה סימן לבניך, כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת בדימוס, כך עתידין בניך להיות עומדים לפני בדין ביום זה ויוצאין בדימוס ע"כ. (הובא בר"ן ראש השנה טז).

ונראה עוד, דהנה מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה עד יום הכיפורים, מאי קרא, תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגינו, איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ראש השנה, וכתוב כי חק לישראל הוא, והאי חק לישנא דמזוני הוא, דכתיב (בראשית מז-כב) ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה ע"כ. והנה בבריאת העולם ברא ה' ביום השלישי הדשאים ופרי הארץ לזון מהם כל ברואי עולם, אמנם לא יצאו עדיין אז אלא עמדו על פתח הקרקע עד יום הששי, וכמו שנאמר (בראשית ב-ה) וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ, וכל עשב השדה טרם יצמח, כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ, ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה, וכשבא אדם והתפלל עליהם, ירדו הגשמים וצמחו האילנות והדשאים (חולין ס). ורצה ה' ללמד אותנו שגם כאשר שפע פרנסתו עומדת כבר על פתחו, לא יוכל ליהנות ממנה וליגע בה, עד שיתפלל עליה תחלה, ורק אז יוציאם ה' מן הכח אל הפועל להנתן לפניו. ולכן בחר ה' את יום קציבת מזונותיו של אדם, לראש השנה, יום שהתפלל בו אדם הראשון על מזונו, להורות לכל אדם שיש להרבות בתפלה על צרכיו, כי רק בכח התפלה יוכל האדם להשיגו.

תלויה בדבר, ואנו אוהבים את ה', בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך (דברים ו-ה), אפילו נוטל את לבנו ונפשותינו וממונינו, אהבתנו אליו במקומה עומדת, ולעולם לא נעזוב אותו, ונהיה דבוקים בו תמיד.

והנה בתפארת שלמה (פ' ויחי) כתב לבאר הכתוב, ויקרא יעקב אל בניו ויאמר, האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (בראשית מט-א), כי הכתוב (שיר א-ד) אומר, משכני אחריך נרוצה, שאנו מתפללים להקב"ה להמשיך אותנו אליו במדת החסד ואנחנו נרוצה אחריו. כי קנין משיכה מצינו בב' אופנים. הא' הכישה במקל והיא תבוא. והב' קוראה לה והיא באה (קידושין כב). והנה באופן הראשון בבחינת הכישה במקל הנה כבר לקינו והוצללנו בכובד הגלות המר. אך אנו מצפים להיות הגאולה וישועה באופן השנית בבחינת קוראה לה והיא באה. וזהו שאמר יעקב אבינו את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, שהיה מתפלל על אחרית הימים קודם ביאת הגואל שאין בנו עוד כח לסבול היסורים מכובד הגלות המר, הנה יקרא אתכם בקריאה בעלמא ויהיה המשיכה אליו בקריאה, והיא בבחינת הדעת, ולא על ידי יסורים ח"ו. אז (איכה ה-כא) השיבנו ה' אליך ונשובה בתשובה שלימה חדש ימינו כקדם ע"כ.

ומודיע לנו הנביא, שנדע כי גם 'מרחוק הוי"ה נראה לי', אפילו כאשר אנו בשפל המצב, רחוקים מעבודתו ית"ש, הוי"ה נראה לי, אין הקב"ה עוזב אותנו, ומתנהג עמנו במדת הרחמים, ואנו נראין בעיניו, כי 'אהבת עולם אהבתך', אין אהבתו אלינו תלויה בשום דבר, ואהבת עולם שאינה בטילה אוהב ה' אותנו. ועל כן מגודל אהבתו, גם כאשר היא רוצה למשוך אותנו אליו, אין ההמשכה באופן שהכישה במקל והיא תבוא, אלא מגודל אהבתו אלינו 'משכתך חסד', המשיכה היא באופן של חסד, קוראה לה והיא באה. וזהו מתפלתו של יעקב אבינו, האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם

וכבר ביארנו מה שאמר הכתוב (תהלים סה-ג) שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו, שאמר בלשון יחיד שומע 'תפלה'. כי התפלה הראשונה בעולם היתה תפלת אדם הראשון ביום ראש השנה, שהתפלל על מזונות העולם, וה' שמע תפלתו וצמחו תיכף האילנות והדשאים, ואדם הראשון היה אז עדיין האדם היחידי בעולם שהתפלל, והיה עדיין קודם החטא, אדם קדוש יציר כפיו של הקב"ה, שיצאה תפלה זו מפה קדוש, ותיכף נענה וצמחו האילנות ודשאים. וכל זה מתעורר מדי שנה בשנה בבוא הזמן הזה, ואז אנו כוללים עצמינו בתפלה הקדושה הזו שיתעלה גם תפלותינו. ולכן 'שומע תפלה', הקב"ה ששמע תפלה יחידית זו של אדם הראשון, עבור זה עדיך כל בשר יבואו, יוכל כבר כל אחד לבוא, כי אדם פתח את כח התפלה בראש השנה, שיוכל כבר כל אחד להתפלל.

יבואו, יהיה מי שיהיה יוכל לערוך תפלתו לפניו, וה' שומע תפלתו.

בן יתן ה' הדיבורים בפינו שנוכל להתפלל לפניו, ולנצל חשיבות העת שאנו עומדין בו, בריבוי התפלות מקרב לב, וישפע ה' לנו שפע רב להתברך בבני חיי ומזוני רויחי. והיום מסוגל לתפלה על בנים, וכמו שנפקדו אמותינו ביום הזה. ויש לבקש רחמים על בנינו ובני בנינו, שימשיכו השלשלת הזהב של אבותינו, קיינער ווייסט נישט וואס עס וועט זיך אויסלאזן ביי זיינע קינדער און אייניקלעך, מען לעבט אין אזא שווערע זמן, כי נסיונות הזמן קשים ומרובים מאד. עס פאלט שטיקער פונעם כלל ישראל, טאג טעגליך ווערט פארלוירן א קינד פון אידישע שטובער.

אין אנו יודעים דרכי השם, אבל יש לנו כח התפלה להתפלל היום על עצמו ועל בני ביתו, הקב"ה שומע כל תפלה הבא מלב נשבר. ויכלול תפלתינו בתפלת הצדיקים, ויתעלה בתפלת אדם הראשון שהתפלל ביום הזה, וימלא כל משאלות לבנו לטובה, וישפיע לכל בתי ישראל פרנסה בהרחבה, ולא ליטול אותה למשכון כי נפש הוא חובל. ויתן לכולנו בריאות וישועות ורפואות, ונחת מהבנים שנוכל לגדלם לתורה ולחופה ולמעש"ט. והעיקר ביום הזה להתפלל שכבר יתגלה כבוד מלכות שמים, כי כבר אנו מתגלגלין אלפי שנים בגלות ממדינה למדינה, כבר הגיע הזמן שתשוב המלוכה לה', והופע בהדר גאון עוזך על כל יושבי תבל ארצך, וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו. ונוכה שקול השופר יעורר לשמוע בקרוב שופר של משיח, אשר ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים בב"א.

ואמר 'עדיך' כל בשר יבואו, ולא אמר 'אליך', כי הבקשות שאנו מבקשים את ה', אינם כמו שמבקשין ממלך בשר ודם, שאין כל בקשה בא לפניו, וגם מה שממציאין לו שרי המלוכה, לא כל בקשה נענה מן המלך. לא כן אצל מלכנו מלך מלכי המלכים, הקב"ה הוא שומע 'תפלה', כל תפלה ותפלה מכל אדם שבעולם, גם מהפחות שבפחותים, ה' שומע התפלה. ולא עוד אלא שעונה כל תפלה, וקרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת. וזהו תכשיטו (המעדאל) של מלכנו, שכל אחד יוכל לבוא לפניו ולשטוח בקשותיו ועונה לכולם.

והנה תכשיט נקרא בשם 'עדי', וכמו שנאמר (שמות לג-ו) ויתנצלו בני ישראל את עדים. ולכן אחר שאמר 'שומע תפלה', שכל תפלה ותפלה הבא לפני ה' הוא שומע, אמר 'עדיך' זהו התכשיט שלך, אשר 'כל בשר

